

Thema: Volg mij

Overweging 19 april 2015 – Henk Kemper

Lector: Thea van Deijl

“... Schaap zijn en herder;
misschien niet altijd tegelijk,
maar wel twee rollen die we in ons dragen.
Leider zijn en volger, alles op zijn tijd.
Soms een wegwijzer zijn,
soms beschermer ...”

Eerste lezing 1 Johannes 1: 1-7

Tweede lezing Johannes 21, 1-19

Openingsgebed

Aan God die al wat is,
geschapen heeft en leidt,
aan Hem
die door ons genoemd mag worden: Vader,
dragen wij in eerbied dit samenzijn op.

Wij delen brood, wij delen wijn,
en wij ontmoeten elkaar
in de Naam van de Vader,
de Zoon en de heilige Geest.
Amen.

Lied: Naar Psalm 132

Huub Oosterhuis, Antoine Oomen

Welkom en inleiding

Goedemorgen, hartelijk welkom in deze
viering van schrift en tafel. Iedereen die we
vaak zien, wees weer welkom. En wie nu en
dan komt binnenlopen of er vandaag voor de
eerste keer is: voel je welkom in deze
gemeenschap van mensen die zoeken naar
hoe God de wereld heeft bedoeld.

Vandaag is het, zoals dat heet, de derde zondag van Pasen.

Voor op het boekje staat het thema van vandaag. Dat luidt: “Volg mij.” Van de week, tijdens de koorrepetitie werd gevraagd wat het thema vandaag zou zijn dus antwoordde ik dat dit “Volg mij” is. Waarop Jos zei: “Nou kom op maar, wij staan al achter je, dus we kunnen gaan.”

Een beetje vreemde verhalen komen voorbij. Verhalen waarin Jezus aan de leerlingen verschijnt, maar ze herkennen hem niet. En een verhaal waarin Petrus de opdracht krijgt om de kudde te weiden.

Doorgaans wordt met de kudde het gelovige volk bedoeld. De volgelingen van Jezus. Zij die Hem volgen, in de meeste gevallen geleid door de kerkvorsten die als deskundige herders precies weten wat de schapjes nodig hebben. En ook wat mogen doen en moeten laten. Het is maar de vraag of wij ons als domme schapen moeten gedragen. Het is maar de vraag of we dat zijn en ook de vraag of alle herders die zich belangrijk weten, goede herders zijn. Want wellicht is het niet de herder die leidt, maar zijn het de schapen die aangeven waar ze goed gras vinden. Het is voor sommige leiders de moeite waard om daar eens bij stil te staan. Kijkend naar de prachtige afbeelding die Fred weer vond, ziet het er naar uit dat een échte herder achter aan loopt. Over “volg mij” gesproken.

Petrus krijgt vandaag van Jezus te horen dat, als je oud wordt, anderen je handen grijpen en je zullen brengen naar een plaats waar je niet naartoe wilt. Dat doet mij denken aan het padvindertje dat in zijn goede bedoelingen het oude vrouwtje naar de overkant van de straat begeleidt, waarna zij zegt dat zij daar helemaal niet hoeft te zijn. Een beetje padvinder helpt je dan voor nóg kwartje weer terug natuurlijk.

Volgen, leiden, begeleiden, ruimte laten en zelf kiezen. Misschien gaat het daar vandaag wel om. Ik heb geprobeerd om muziek te vinden die uitdrukt wie en wat we kunnen volgen, met welke reden en hoe we er voor elkaar kunnen zijn: “Ik zal mijn ogen niet dichtdoen, voordat ik een plaats heb gevonden waar recht wordt gedaan aan de verworpenen der aarde.” En ook: “Voor mij geen ander dan jij, bij jou alleen ben ik veilig.”

Laten we eerst stil worden en rust in ons hoofd en hart om zo verbinding te maken met onze schepper en we onszelf dit uur gunnen om na te denken over de dingen in het leven die er toe doen.

Lied: Verward *Marieke van Baest / Teresa Takken*

1 Johannes 1, 1-7

Wat er was vanaf het begin, wat wij gehoord hebben, wat wij met eigen ogen gezien en aanschouwd hebben, wat onze handen hebben aangeraakt, dat verkondigen wij: het Woord dat leven is. Het leven is verschenen, wij hebben het gezien en getuigen ervan, we verkondigen u het eeuwige leven dat bij de Vader was en aan ons verschenen is. Wat wij gezien en gehoord hebben, verkondigen we ook aan u, opdat ook u met ons verbonden bent. En verbonden zijn met ons is verbonden zijn met de Vader en met zijn Zoon Jezus Christus. We schrijven u deze brief om onze vreugde volkomen te maken. Dit is wat wij hem hebben horen verkondigen en wat we u verkondigen: God is licht, er is in hem geen spoor van duisternis. Als we zeggen dat we met hem verbonden zijn terwijl we onze weg in het duister gaan, liegen we en leven we niet volgens de waarheid. Maar gaan we onze weg in het licht, zoals hijzelf in het licht is, dan zijn we met elkaar verbonden en reinigt het bloed van Jezus, zijn Zoon, ons van alle zonde.

Lied: “Hoor je mij” *Huub Oosterhuis, Antoine Oomen*

Johannes 21, 1-19

Hierna verscheen Jezus weer aan de leerlingen, nu bij het Meer van Tiberias. Dat gebeurde als volgt. Bij het meer waren Simon Petrus en Tomas (dat betekent ‘tweeling’), Natanaël uit Kana in Galilea, de zonen van Zebedeüs en nog twee andere leerlingen. Petrus zei: ‘Ik ga vissen.’ ‘Wij gaan met je mee,’ zeiden de anderen. Ze stapten in de boot, maar de hele nacht vingen ze niets. Toen het al ochtend werd, stond Jezus op de oever, al wisten de leerlingen niet dat het Jezus was. Hij riep: ‘Hebben jullie soms iets te eten?’ ‘Nee,’ antwoordden ze. ‘Gooi het net aan stuurboord uit,’ riep Jezus, ‘dan lukt het wel.’ Ze wierpen het net uit en er zat zo veel vis in dat ze het niet omhoog konden trekken. De leerling van wie Jezus hield zei tegen Petrus: ‘Het is de Heer!’ Zodra Simon Petrus dat hoorde, schortte hij zijn bovenkleed op – meer had hij niet aan – en sprong in het water. De andere leerlingen kwamen met de boot en sleepten het net vol vis achter zich aan. Ze waren niet ver van de oever, ongeveer tweehonderd el. Toen ze aan land kwamen zagen ze een vuurtje met vis erop en brood. Jezus zei: ‘Breng ook wat van de vis die jullie net gevangen hebben.’ Simon Petrus ging weer aan boord en trok het net aan land. Het zat vol grote vissen, welgeteld honderddrieënvijftig, en toch scheurde het niet. Jezus zei tegen hen: ‘Kom, eet iets.’ Geen van de leerlingen durfde hem te vragen wie hij was, ze begrepen dat het de Heer was. Jezus nam het brood en gaf hun ervan, en hij gaf hun ook vis. Dit was al de derde keer dat Jezus aan de leerlingen verscheen nadat hij uit de dood was opgestaan.

Toen ze gegeten hadden, sprak Jezus Simon Petrus aan: ‘Simon, zoon van Johannes, heb je mij lief, meer dan de anderen hier?’ Petrus antwoordde: ‘Ja, Heer, u weet dat ik van u houd.’ Hij zei: ‘Weid mijn lammeren.’ Nog eens vroeg hij: ‘Simon, zoon van Johannes, heb je me lief?’ Hij antwoordde: ‘Ja, Heer, u weet dat ik van u houd.’ Jezus zei: ‘Hoed mijn schapen,’ en voor de derde maal vroeg hij hem: ‘Simon, zoon van Johannes, houd je van me?’ Petrus werd verdrietig omdat hij voor de derde keer vroeg of hij van hem hield. Hij zei: ‘Heer, u weet alles, u weet toch dat ik van u houd.’ Jezus zei: ‘Weid mijn schapen. Waarachtig, ik verzeker je: toen je jong was deed je zelf je gordel om en ging je waarheen je wilde, maar wanneer je oud wordt zal een ander je handen grijpen, je je gordel omdoen en je brengen waar je niet naartoe wilt.’ Met deze woorden duidde hij aan hoe Petrus zou sterven tot eer van God. Daarna zei hij: ‘Volg mij.’

Overweging

We zijn aangekomen in de tijd na Pasen die ons leidt naar Hemelvaart en Pinksteren. Traditioneel worden er verhalen gelezen die vertellen over de onverklaarbare verschijningen van Jezus waarbij hij steeds in eerste instantie niet wordt herkend. Het zijn verhalen die aan de verhalen van zijn optreden voorbij gaan.

Vandaag twee verhalen van de hand van Johannes waarin hij beschrijft hoe Jezus tot zijn leerlingen komt. Een beetje vreemde verhalen. Het begint al met die eerste zin: “Hierna verscheen Jezus wéér aan de leerlingen, nu bij het meer van Tiberias.” In een hoofdstuk eerder verhaalde Johannes over Jezus’ verschijning midden tussen de leerlingen; dat is dat verhaal dat gaat over Thomas die niet aanwezig was en dus niet geloven wilde, of kon. Later, op een ander moment kwam Jezus weer in hun midden staan, maar toen was Thomas er wel bij. Vanaf dat moment geloofde hij, maar Jezus zei hem voortaan te geloven alvorens te zien. Want niet zien doet geloven, maar geloven doet soms zien! Wat je noemt: het is maar waar je in gelooft.

Duwtje

Nu verschijnt Jezus voor de derde maal, dit keer aan de rand van het meer. Tegen de ochtend roept hij naar de vissers die niets hebben gevangen, of ze iets te eten hebben. Ze geven hem antwoord maar weten niet dat het Jezus is, tótdat de leerling van wie Jezus hield zegt: “Het is de Heer.” Dan vallen de schellen van hun ogen en springt Petrus het water in. Petrus, de man die volhield dat hij Jezus nooit of te nimmer zou ontkennen of laten vallen. Ook nu heeft hij een duwtje nodig om Jezus te zien.

Als de leerlingen het net binnenhalen zit het vol vissen, grote vissen, honderddrieënvijftig stuks. En dan is er opeens een vuurtje waarop vis geroosterd kan worden. En er is brood; tekenen die zó bij Jezus passen. Vis en brood, eerder uitgedeeld tijdens de bergrede. Dat verhaal waar tallozen bijeen waren zonder eten en tóch konden eten van, zo wil het verhaal, vijf broden en twee vissen.

Drie keer verschijnt Jezus nog eens en steeds zijn de leerlingen verrast. Zeg nu zelf, het is een raar verhaal en tóch doet iedereen alsof het allemaal gewoon is: gezellig, vuurtje, ontbijten op het strand, over tot de orde van de dag.

Kop in het zand

Bijzonder, vind ik, dat er staat dat, ofschoon iedereen wist dat het om Jezus ging, niemand durfde te vragen wie hij was. Jezus, hun leermeester! De man met wie ze veel hadden opgetrokken, de man die ze veel leerde. De man die ze hun vissersnetten in de steek deed laten. Niemand durfde te vragen wie hij was. Bang voor het antwoord? Bang dat hun gevoel niet klopte? Bang dat de hoop vervloog? Of je kop in het zand steken.

Kennelijk hebben de leerlingen hun gewone vissersbestaan weer opgepakt. Waarom zouden ze anders op het meer aan het vissen zijn. Zou het kunnen zijn dat Jezus wel terug móest komen (althans in de verhalen) omdat het zijn bedoeling was dat zijn opdracht om een liefdevolle wereld te creëren werd opgepakt. Niet door hem, maar door opvolgers, volgelingen die hij zelf opleidde. In elk geval maakt hij na het eten een aanvang met het begin van een beweging. Hij vraagt Petrus of hij hem liefheeft. Niet een keer, niet twee keer, maar drie keer. Je denkt zo langzamerhand “ja, nou weten we het wel.” Nadat Petrus drie keer antwoordt, de laatste keer met de toevoeging: “U weet toch alles, dan weet u ook dat ik van u houd”, krijgt hij drie maal een opdracht die op het eerste gezicht steeds dezelfde is: houd de kudde schapen bijeen.

Opdrachten

De eerste keer zegt Jezus: “weid mijn lammeren.” Dat houdt dus zoiets in van: zorg voor de kleinen, de kwetsbaren, zij die hulp nodig hebben en niet of nog niet of niet meer zelfstandig verder kunnen.

De tweede opdracht is: Hoed mijn schapen: de volwassen dieren die zorg nodig hebben. Je moet ze behoeden voor kwade dingen; zorgen dat hun geen onheil overkomt. De derde opdracht is: “Weid mijn schapen.” Schapen weiden: dat is er voor zorgen dat schapen kunnen grazen, dat ze voedsel hebben en dat het hen goed gaat.

Nu zijn schapen betrekkelijk eigenzinnige dieren. Het is maar de vraag of zij volgzaam zijn of dat zij hun eigen weg gaan. Schapen eten niet zomaar elk soort gras. Ze zijn behoorlijk kieskeurig en zij weten als geen ander wat eetbaar gras is. Het is niet de herder die het gras eet; het zijn de schapen die het gras eten. Daar waar de kudde naar toe gaat. Als je naar de afbeelding voor op het boekje kijkt zie je hoe dat werkt, dat schapenhoeden. De schapen lopen voorop, de herder achteraan. Wie leidt wie? Wie zorgt voor wie? Of is er sprake van een uitgebalanceerde situatie: de herder zorgt voor veiligheid en de groep blijft bijeen.

Jezus wordt vaak lam genoemd, Lam van God. Maar ook vaak wordt hij gezien als herder. Wat is dat dan toch, dat beeld van het lam en de herder. Vaak is het uitgelegd als oproep aan ons, volgelingen, om als een dom schaap achter de leider aan te lopen. Maar... schapen lopen dus helemaal niet dom achter de herder aan; zij weten zelf wat het beste gras is. Het is onzin om onszelf als domme, niet nadenkende schapen te zien. Een goede herder weet dat. Een goede herder volgt, geeft ruimte, maar beschermt tegelijkertijd. Zo ontstaat een beeld van goed herderschap dat op alles en iedereen te leggen valt. Van hoog tot laag en van leider tot volger. Zelf ben ik de mening toegedaan dat wij ons soms als schaap en soms als herder moeten gedragen. Soms de beschermer zijn, soms de wegwijzer en soms degene die beschermd moet worden of juist geleid.

Auteurs

In de brief die aangeduid wordt met 1 Johannes, lijkt het alsof sprake is van dezelfde verhalenverteller als die van het Johannesevangelie. Maar dat is waarschijnlijk niet het geval. Aangezien de brieven in het gebruik van bepaalde begrippen afwijken van het evangelie volgens Johannes, neemt men aan dat de schrijver ervan een ander is dan de auteur(s) van het vierde evangelie, en dat de brieven later zijn ontstaan dan dit evangelie, en wel in Klein-Azië (Efeze), hoogstwaarschijnlijk aan het begin van de tweede eeuw. De situatie heeft zich intussen drastisch gewijzigd. Binnen de gemeenschap is strijd ontstaan over de juiste interpretatie van de gemeenschappelijke traditie. De brief is erop gericht de lezers te behoeden, te waarschuwen voor een verkeerde interpretatie van de betekenis van Jezus. Er was een stroming die het goddelijke in Jezus boven zijn aardse mens-zijn stelde. In de ogen van de schrijver leidt dit er toe dat Jezus niet meer wordt gezien als een van ons. Daarmee zou hij op een zodanige afstand staan dat wij zijn boodschap niet in de praktijk zouden kunnen brengen. De schrijver moedigt ons juist aan om in Jezus voetsporen te treden door te schrijven: "Als we zeggen dat we met hem verbonden zijn terwijl we onze weg in het duister gaan, liegen we en leven we niet volgens de waarheid." Het staat er een beetje omgekeerd, maar het houdt volgens mij in dat we in het licht behoren te leven en dat is: leven volgens de waarheid, en die is: Jezus leer, zoals hij ons dat allemaal voordeed en uitlegde.

Alles evolueert

Jezus kwam naar de verhalen te oordelen, na zijn dood, een aantal malen terug om er voor te zorgen dat zijn boodschap verder uitgedragen zou worden. Tegen Petrus zegt hij: "Toen je jong was deed je je gordel om en ging je waar je wilde gaan. Als je oud wordt zal een ander je handen grijpen en je brengen waar je niet naartoe wilt. Met andere woorden: alles evolueert en er komt een moment dat je de zaak uit handen moet geven. Dan moet je er op vertrouwen dat je je schapen goed hebt opgeleid en dat zij zelfstandig verder kunnen. Naar de woorden van Jezus zal Petrus dat goed doen en zal hij daarom sterven tot eer van God.

Schaap zijn en herder; misschien niet altijd tegelijk, maar wel twee rollen die we in ons dragen. Leider zijn en volger, alles op zijn tijd. Soms een wegwijzer zijn, soms beschermer. Maar hoe het ook zij, laat de woorden van Jezus leidend zijn; die zijn het waard om na te leven.

Wij worden uitgenodigd om te zijn als Petrus die deed wat Jezus hem vroeg: "Volg mij."

Mogen we dat kunnen.

Pianomuziek

Geloofsbelijdenis

God, in de leegte zocht ik je
en ik heb je niet gevonden.
In de drukte heb ik je gezocht
en ook daar was je niet.
Toen keek ik in mijzelf,
daar zat je al te wachten
en alles was in jou
dus alles was in mij.
Je bent er!
Dat geloof ik.

Intenties die werden opgeschreven in het groene boek

Tafelgebed

- V.: Jij die in ons en met ons wilt zijn,
jij die hoort en weet
en terugdenkt aan toen,
toen je begon,
toen je je verbond bedacht,
toen je liefde oplaaide,
en woorden zocht,
de wereld ziet,
jouw neergeslagen mensen,
zwervende kinderen.
- A.: Zie ons, hardnekkig verward in dromen,
gewend aan leugens,
moe en genadeloos.
Als jij niet mee gaat,
dan sterven wij liever.
- V.: Herinner je de nacht
waarin zelfs jij
niet gerust hebt,
niet rusten kon,
waarin jij de mens
gewekt hebt, eens en voorgoed.
- A.: Maak ons tot die mens.
Leer ons jouw oproep verstaan.
Te zijn als dat brood van toen.
Hier, eet maar,
drink mij maar,
Ik ben er voor jou.

Nodiging, breken en delen van brood en wijn

Lied: Wie heeft brood genoeg

Huub Oosterhuis, Antoine Oomen

Onze Vader

Onze Vader, die in de hemel zijt,
uw naam worde geheiligd;
uw koninkrijk kome;
uw wil geschiede op aarde, zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij onze schuldenaars vergeven.
En leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze.
Want van U is het koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid
in eeuwigheid.
Amen.

Activiteiten en informatie

Lied: Wat vrolijk over U geschreven staat

Huub Oosterhuis, Antoine Oomen

Epiloog

De Boer en de Manager

Een herder hoedt zijn kudde schapen op een ver en verlaten veld, als hij een blinkende, nieuwe supersnelle sportauto in een stofwolk ziet naderen.

De bestuurder, een man, elegant gekleed in een pak van Versace, schoenen van Gucci, een bril van Ray Ban en een stropdas van Yves-Saint-Laurent, stopt, leunt uit het raam en zegt: "Als ik jou precies kan vertellen hoeveel schapen jij hebt, krijg ik er dan eentje van je?"
De herder kijkt de Yup aan en zegt: "Oké, waarom niet."

De Yup trekt onmiddellijk zijn laptop op schoot en verbindt deze via Bluetooth met zijn mobieltje van KPN. Hij maakt een G4-verbinding met internet, surft naar een website van NASA en selecteert een navigatie-systeem om zijn exacte positie te bepalen. Hij stuurt vervolgens de data naar een andere satelliet van NASA, die het hele gebied scant en hem een ultra scherpe foto stuurt. De Yup opent Photoshop en stuurt de foto naar een laboratorium in Hamburg dat hem na enkele seconden een e-mail stuurt op zijn mobiel met de bevestiging dat de foto is bewerkt en opgeslagen.

Via een ODBC-connectie maakt hij verbinding met een SQL-database en in een sheet van Excel met honderden ingewikkelde formules laadt hij alle data via de e-mail van zijn iPhone. Na enkele minuten genereert het programma een antwoord van 150 pagina's in kleur en de Yup drukt deze af op zijn portable-HP-laserjet.

Hij kijkt de herder aan en zegt: "Je hebt exact 1586 schapen."

"Dat klopt", zegt de herder, "je mag dus een schaap uitzoeken."

De Yup stapt uit, zoekt een dier uit en doet hem in zijn achterbak. Hij maakt aanstalten om te vertrekken.

“Hé, wacht eens”, zegt de herder dan, “als ik jouw beroep kan raden, geef je dan m’n dier terug?” De Yup denkt even na en zegt: “Oké, waarom niet.”

De herder zegt zonder twifelen: “Je bent een Manager.”

“Ongelooflijk”, zegt de Yup, “hoe weet je dat?”

“Da ’s niet zo moeilijk”, zegt de herder, “je verschijnt terwijl niemand daarom gevraagd heeft, je stelt een vraag waar niemand op zit te wachten, en je wilt betaald worden voor een antwoord terwijl ik dat antwoord al weet.

Bovendien begrijp je helemaal niets van mijn werk. Dus geef mijn hond maar terug.”

Wegzending en zegenbede